

09 Nisan 2020

Covid-19 krizinde acil alınması gereken ekonomik tedbirler

Covid-19 'un neden olduğu bu kriz, ne sadece finans, ne sadece üretim, ne de sadece talep krizidir. Hepsinin aynı anda yaşandığı bir krizdir. Bu nedenle, Türkiye hiç vakit kaybetmeden açıklanan önlemlerin çok ötesinde, geniş bir mali yardım paketi oluşturmalıdır.

1. Hükümetin attığı önlem adımları yeterli değildir. ABD, Fransa, Almanya, gayri safi milli gelirlerinin % 10 hatta % 15'ine yaklaşan önlemleri devreye sokarken, Türkiye'nin bu zaman zarfında açıkladığı 100 milyar liralık (GSYH'nin % 2'si) paket son derece sınırlı kalmıştır.
2. Bu dönemde kamu harcamalarını artırmak bir zorunluluk olup, öncelikle vatandaşların sağlığını korumak ve sağlık sistemini güçlendirmek adına gerekli tüm harcamalar tereddütsüz yapılmalıdır.
3. Çalışamayan, işsiz kalan hane halkının kamu tarafından fonlanması için, elektrik gaz su gibi elzem hayatı devam ettirmeye yönelik faturalar belli bir dönem kamu tarafından karşılanabilir.
4. Diğer ülkelerle kıyaslandığında nakit desteğin hemen hemen yok denecek seviyede kaldığı görülmektedir. Geldiğimiz noktada kamunun, hane halkını bankalar kanalıyla borçlandırma yöntemi ile değil, tıpkı global çapta yapıldığı gibi nakit vererek fonlaması lazım. Açlık sınırının altında geliri olan vatandaşlara yönelik olarak nakit destek sağlanmalıdır.
5. Hane halkını fonlama mekanizmasından daha zor olan ise, kayıt dışının çok fazla olması nedeniyle, reel kesimin fonlanmasıdır. Aracı bankayı devreden çıkarıp, kamunun direk özel sektörü fonladığı bir mekanizma oluşturmak gerekmektedir. Kime ne kadar fon sağlanacağı hususunda ise, geçen yılın karlarına bakıp aylık oranlama, ödenen vergiye endeksleme, ciro desteği ya da SGK tarafından şirketlerin çalışan maliyetlerine bakılıp, her ay gözden geçirerek benzer miktarda fonlama yapılabilir.
6. Kaynak hususuna gelince, bunun için hoşumuza gitmese de, kabul edelim ki, biz de para basmak durumunda kalabiliriz. Önemli olan husus, enflasyona neden olmaması için, artan bu emisyonun ne zaman ve ne şekilde geri çekileceğidir.
7. İşsizlik Sigorta Fonu'ndaki para çalışanların parası olup, her türlü destekte çalışanların ihtiyaçları için kullanılmalıdır. Kaynak sıkıntısı çekildiği bu dönemde, siyasi iktidarın önceki yıllarda işsizlik fonundan yasayla bütçeye aktardıkları paraları olağanüstü bu dönemde yeni bir yasayla geri vermesi gerekmektedir.
8. Devletin açıkladığı önlemler arasında, bazı vergilerin ertelenmesi, kamu kiralari ve irtifak haklarının ertelenmesi, kamu bankaları kredilerinin ertelenmesi, temerrüde düşen firmalar için krizin mücbir sebep sayılması, 2 milyar nakit yardım yapılması gibi önlemler var. Ancak, unutulmamalıdır ki, ertelenen bu ödemeler 6 ay sonra iki katı olarak ödenecektir.

Bu nedenle, talep edenlere vergi ve kira ödemelerini düşük faizle daha uzun zamana yayılması sağlanmalıdır.

9. Bu yıl toplam 170 milyar dolarlık döviz ödemesi bulunması, brüt döviz rezervinin sadece 95 milyar dolar olması, piyasalarda tedirginlik oluşturmaktadır. Dünyada faizler sıfıra yakınken, ülkemiz hazinesi dolar tahvilleri %9 faiz, bankalarımızın dolar tahvilleri %12 faiz vermektedir. En önemli dış kaynak ihtimali olarak, FED 'in açtığı swap imkanı ile, IMF ve Dünya Bankası'nın zor durumdaki ülkelere ayırdığı 1 trilyon doları aşan yardım paketi görülmektedir. Bugüne kadar salgından etkilenen yaklaşık 80 ülke, IMF'ye mali destek için başvurmuştur. Türkiye, acil dış kaynak ihtiyacını ancak bu mekanizmalar kanalıyla elde edebilecektir.
10. Geline bu noktada Türk ekonomisinin bir durgunluğa girmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Hükümetim atacağı adımlar bu daralmanın süresini ve şiddetini belirleyecektir.
11. Uygulanacak zorunlu bir karantina ile salgının bu aşamada kontrol altına alınması ve yukarıda sıralanan tedbirlerin uygulamaya geçirilmesi, yaz aylarında hayatın tekrar normale dönüp ekonominin yeniden çarklarının dönmesi ve geniş halk kitleleri ile reel sektörün bu krizi en az hasarla atlattması için bir şans sağlayacaktır.